

מה יש בה - בירושלים?

רקע:

יום ירושלים הוא הזדמנות לשאול את עצמינו את השאלה – מה יש בה בירושלים?
תפילות אין סוף משובצות בסידור, בהם החלום לשוב לירושלים ולבנותה,
מנהגים והלכות רבות מבקשים לשמר את הגעגוע אל ירושלים,
סיפורים משלים ושירים אין ספור מתנגנים עליה.
חוזה המדינה בספרו האוטופי מתאר יהודי מתבולל מתרגש
כילד מירושלים, ובן גוריון שם בתחילת מלחמת העצמאות את
כל הביצים בסל של ירושלים. בכך הוא לוקח סיכון עצום על כל
המדינה שרק קמה.

בלימוד זה ננסה לענות על השאלה מה יש בה- בירושלים?

שאלות לעיון והעמקה:

א. הגעגוע לירושלים

- איזה דגש מדגיש יצחק רבין במהותה של ירושלים?
- מהו הקשר הממשי שבין יהודי החי את כל חייו מחוץ-לארץ ישראל לבין ירושלים? מה לו ולה?

ב. הרצל וירושלים

- מהי פעולתה של ירושלים על בן העם היהודי, על פי התיאור של הרצל את המפגש של פרדריך היהודי המתבולל עם ירושלים?

ג. בן גוריון וירושלים

- האם אתם הייתם נוהגים כבן גוריון אם ההחלטה הייתה בידכם?
- מהו הסוד של ירושלים שהיא כ"כ משמעותית לנו ולדורות של יהודים?
- האם לדעתכם חשוב לשמור על צביונה וחשיבותה של העיר ולמה לנו להמשיך ולקדש מקום באופן שכזה?

א. הגעגוע לירושלים

כבן לעם היהודי שחלם אלפי שנים לחזור לנחלת אבותיו, בן לעם שגלה מארצו בשואה, אני בן לעם שתמונת הילד עם הידיים המורמות בגטו ורשה חוזרת אליו בלילות. **הכותל המערבי הוא לי מוקד געגועיו של העם היהודי, ואבני הכותל השותקות, שהיו המלט והדבק של עם ישראל לדורותיו,** דיברו אלי באותם רגעים יפים ועצובים, מכל חלום ושיר.

אתם חוזרים מחר-מחרתיים לביתכם, אתם חוזרים אל ארצות מגורכם. מה תספרו לבני משפחותיכם? מה תגידו לילדיכם? איזו בשורה תביאו מהשבוע הזה בירושלים? מהקונגרס הזה? ממדינת ישראל? ספרו להם שהייתם בבית, שבאתם לבקר בבית שלכם, אפילו אתם יושבים כבר שנים ודורות בבואנוס איירס, ומלבורן, בניו יורק ובלוס אנג'לס, בלונדון ובבריסל, כאן זה הבית שלכם. אנחנו ידענו את צערכם בשעות המצוקה שלנו ואנחנו ידענו את גאוותכם בימי הניצחון וההישגים שלנו.

נאום של יצחק רבין בקונגרס הציוני 1993

ב. הרצל וירושלים

"ירושלים" לחש פרדריך בקול אט רועד כמדבר אל נפשו. הוא לא ידע לפתור לנפשו את החידה: מדוע כה נגע אל לבו מראה תחומי עיר לא-נודעה לו מתמול שלשום. האמנם אלה הם זכרונות מימי הילדות הראשונים? תפלות אשר הגה פה האב? קדושת הפסח אשר נשכח עלתה כזכרון רחוק על לבו. אחד מפתגמים עבריים מעטים אשר ידע צלצל בקרב נפשו: **לשנה הבאה בירושלים!** וירא, והוא יער קטן מתהלך לימין אביו אל בית הכנסת. הוי תמה האמונה, תמו ימי הנוער, מת האב – ולפני עיניו מתנשאות חומות ירושלים, והירח שופך עליהן את קסם אורו. דמעות רתחו בעיניו. הוא לא יכול לעצור בנפשו. הוא עמד מלכת, ופלגי דמעות ירדו עיניו.

אלטנוילנד – בנימין זאב הרצל

ג. בן גוריון וירושלים

באמצע חודש מרס 1948...הייתה זו יוזמתו והחלטתו של בן גוריון שחוללו את מבצע "נחשון": הוא שהכריע להעמיד את מספר המשתתפים בו לא על 400, כפי שהציע המטה הכללי, כי אם על 1,500, חטיבה שלמה, ולגייס לצורך זה אנשים ונשק מכל חלקי הארץ. הייתה זו התערבות אישית של בן גוריון בשיקולים צבאיים, שבדיעבד נתקבלה בברכה בידי הפיקוד העליון.

בנמקו את הצורך במבצע נחשון* אומר בן גוריון, **שאם תיפול ירושלים, ספק אם תקום מדינה יהודית:** "אין לטרון - אין כביש (לירושלים), אין כביש - אין ירושלים, אין ירושלים - אין מדינה" הרעיון האופרטיבי של מבצע נחשון* היה פתיחת פרודורז ירושלים, משני עברי הכביש, והחזקה בו – רעיון שכזכור נוסח לראשונה כעשר שנים לפני כן במזכר שחיבר פנחס רוטנברג (בעזרת בן גוריון) בשביל ועדת פיל.

החשיבות המיוחדת שייחס בן גוריון לגורלה של ירושלים מתבטאת גם במספר הימים ששהה בעיר – בימי המצור החלקי ולאחר מכן – יותר מכל חבר אחר של הנהלת הסוכנות והממשלה הזמנית.

ע"פ בן גוריון וקביעת ירושלים כבירת ישראל: תש"ח- לורך, נתנאל

מבצע נחשון

לאחר שירושלים היהודית כותרה ע"י הערבים ונותקה מהשפלה בשבועיים האחרונים של מרס 1948, יצאה ההגנה, ביזמתו של דוד בן-גוריון, לפרוץ דרך לבירה, תוך תפיסת משלטים משני צידיה.

זה היה המבצע ההתקפי הגדול ביותר עד אז. ואכן, הדרך לירושלים נפרצה, ולעיר הועלו שיירות גדולות ובהן תגבורות, מזון, ציוד, נשק ותחמושת.

מטרת השיעור היא לנסות להבין מה יש בירושלים שהיא כ"כ חשובה ונטועה עמוק בלב הלאומיות היהודית והצינונות.

כמוכן שיש לכך תשובה מורכבת ויש לה צדדים רבים. אנו מבקשים לעורר את הלומדים לחשוב על כך ולהעלות מידיעתם

א. הגעגוע לירושלים

המקור הראשון הוא דוגמה אחת מרבות למקומה של ירושלים במסורת היהודית. ירושלים מוזכרת עשרות ומאות פעמים במקורות, בתפילות ובטכסים הדתיים. המקרה שלפנינו הוא אולי אחד מהמקומות החדים שבו באופן הכי פרדוקסאלי אנחנו מעלים ממש את ירושלים על ראש שמחתנו. ברגע אולי הכי מאושר של האדם הוא עוצר, מבצע אקט לא מקובל של שבירה ומזכיר את ירושלים.

מה להבנתכם מבטא המנהג של שבירת הכוס דווקא בחתונה בשיא השמחה?

מענה לשאלה מנחה זו יחדד את עוצמת הגעגוע והחשיבות של ירושלים במסורת היהודית.

קיר אבנים שמסמל את המקדש מהווה דבק. ניסח רבין ליהודים שבחרו כרגע לגור מחוץ לארץ.

איזה דגש מדגיש יצחק רבין במהותה של ירושלים?

מעבר להיותה של מדינת ישראל מקום שמגן על היהודים רבין הדגיש את מקומה של ירושלים ובתוכה את הכותל כמסמל את הדבק שהוא החומר המאחד של העם היהודי. בנוסף, רבין קורא לירושלים הבית של יהודי העולם. נסו להבין מה מאחד בירושלים? מה המרכיבים הסמליים של ירושלים שהופכים להיות הסמל?

ב. הרצל וירושלים

כמעביר הלימוד עליך להכיר את המסגרת העלילתית של הספר אלטנוילנד שכתב הרצל כדי להמחיש את החזון שלו למדינה יהודית בארץ ישראל.

עלילת הספר מתארת אינטלקטואל יהודי-וינאי צעיר בשם פרידריך לֶוֶנְבֶּרְג (Löwenberg). הסובל מאבטלה ומכך שאהובתו, ארנסטינה לאפֶר, מחליטה לנתק איתו את הקשרים, אחרי שהתארסה עם "סגן ראש בית המסחר שמואל ויינברגר ובניו", בגלל היותו בעל הון. הוא מחליט להתאבד, אבל נתקל במודעה מסקרנת המפגישה אותו עם אריסטוקרט פרוסי וצורר אדם זועף אשר חזר מאמריקה וקורא לעצמו קינגסקורט (Kingscourt), המציע לו להצטרף למסע התבודדות באי באוקיינוס השקט. עוד לפני כן, פוגש פרידריך במשפחת רוכל עני בשם חיים ליטוואק, ותורם להם מספר פעמים כסף עבור מזון, שכר דירה והסדרת חובות.

בדרכם הארוכה של פרידריך וקינגסקורט לאי באוקיינוס השקט, עוגנים השניים בנמל יפו, תרים את יפו וירושלים ומוצאים אותן במצב מדכא (כפי שראה אותה הרצל עצמו במסעו לארץ ישראל בשנת 1898) ופוגשים רופא עיניים בשם ד"ר אייכנשטם (Eichenstamm), אשר ממליץ להם לבקר את המושבות העבריות החדשות: ראשון לציון, רחובות ודומיהם.

לאחר 20 שנה של בידוד באי (בשנת 1923) חוזרים שני הנוסעים לארץ ישראל ועוגנים בחיפה, שם הם פוגשים בבנו של הרוכל, דוד ליטוואק (David Littwak), אשר חשב את פרידריך למת (פרידריך ביקש לפני נסיעתו שאם לא יחזור תוך שבוע יודיעו שנספה בטיפוס הרים). הוא לוקח אותם לביתו, הקרוי "פרידריכסהיים", ומראה להם את משפחתו: אשתו שרה, אחותו מרים (אותה ראה פרידריך עוד בווינה, בעודה תינוקת) ובנו פרידריך. לאחר מכן הם נוסעים למחזמר בשם "שבתי צבי" בחברת ד"ר רשיד ביי (Reschid Bey), ערבי ארצישראלי, ושם הם פוגשים את ד"ר אייכנשטם, אשר נעשה נשיא החברה החדשה. הם עורכים מסע בארץ ובמסע זה הרצל בעצם מתאר את חזונו האוטופי למדינה היהודית.

מתוך הערך [אלטנוילנד בויקי](#). ראה הרחבה שם

הקטע שהבאנו הוא מהביקור הראשון של פרידריך בירושלים.